

نجیب بن بدرالدین افندینى ایسکه توشورو

نجیب افندی نىڭ وفاتى مناسبتىلە، آنىڭ حقئدە بر آرزوزىازونى تېوشلى تابدم.
آنىڭ اصل وطنى قزان گوېيرناسى، تەتش اويازى، تاناي - توراي اولى
بولوب، آتاسى اوقومشلى معرفتلى گنە بر اول كشيىسى.

نجیب افندی ايڭ ئلك اول مدرسەسندە اوقوغان. صوگرە، قزاندهغى
صالحجان حضرت مدرسەسندە بر نيچە يل بولوب، ۱۹۰۸ نچى يلدە «مدرسە
محمدية» گە كوچكان ايدى. بوندە بيش قش چاماسى اوقوب ۱۹۱۳ يلنىڭ يازنده
شريكلىرىنىڭ بر نچى لرى جملەسندن بولوب مذکور مدرسەنى تمام ايتدى. شول
يلنىڭ يازنده اوفادهغى محكمە اسلاميه گە باروب امام خطيب، مدرس لك كە امتحان
توتدى. قشندە ايسە داملا عالمجان البارودى حضر تلىرى حضورندە كاتىبك و
«الدين والادب» مجلهسىنىڭ اداره اشلىرى باشقارودە بولشلق ايتدى.

۱۹۱۴ نچى يلنىڭ ياز باشندە قارپات، صوگرە گيرمانيا حدودينه صوغشقه
يبارلدى. آندەبلەگندىن جىگلىچە يارالانوسىبلى دوالانورغە وياتكا شەرىنە قايتارلدى.
بر آرزىاتوب ترلگاج، ايكنچى قات اولاراق ينە صوغشقه يبارلدى. بومرتبەسندە
باشندىن قاتى روشدە يارالانوب، دوالانو اوچون مەسكە وگە قايتارلسەدە، بر آى
چاماسى ياتقاچ اوڭالا آلمىچە اوشبو ۱۹۱۵ نچى يلنىڭ اوكتە بر يدندە وفات بولدى.

مرحوم نجیب افندی چن معناسى برلە علم محبى، اوتكن ذهنلى، مستقل
فكرلى، كىلەچكە بايتاق خدمت مليەسى مأمول، يەش ملتىزنىڭ يەش بر اوغلى
ايدى. درست آنىڭ بوڭا قدر توتوب كورسەتورلك بر اش كورسەتكانى بولمادى.
چونكە اول ئەلى ياڭاغنە مدرسە بترگان، ياڭاغنە دنياغە چغا ايدى. لىكن آندە
اش كورسەتە آلورلق بايتاق اسباب، بولار اوچون مشقتنى تارسنلماغان،
اجتهادنى قزغانلماغان حالدە، تمام حاضر ايدى. فقط آنىڭ بوتون بواجتهادلىرى،
بتون بومشقتلىرى بوشقه چقدى - جىغانن عملگە قويارغە زمان مساعده ايتمەدى،

نجیب افندی، امام بوليم ديسە امام بولوب خلقنىڭ كوزن آچارلق معلم
بوليم ديسە، معلم بولوب اش چغاررلىق، يازيم ديسە كوگلىنە توششان نرسە حقئدە
توقتاوسز يازا آلورلق قوتكە مالك ايدى. عربچەنى توبلى گنەبلە، روسچە اثرلر
مطالعە قىلا، فارسىچەنى آڭلى آلا ايدى. عربچە، روسچە تلىرنى، نى چاقلى سويسە
فارسىچەنى دە بونلاردن كيم سويسى ايدى.

(تتمەسى آھر بىتدە)

الکیر والاکر

۲ نچی سان ۱۳۳۴ سنه محرم ۱۵ دوشنبه ۱۹۱۵ سنه ۹ نوبابر

تفسیر

وَمَنْ يَرْغَبُ عَنِ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ الْآمِنِ سَفَهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ
 اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۳۰﴾ اذ
 قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۳۱﴾ وَوَصَّىٰ بِهَا
 إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ بَنِيَّ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمْ الدِّينَ فَلَا
 تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿۱۳۲﴾ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ
 يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي قَالُوا
 نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَالآلَةَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْحَارَانَ وَمَنْ
 نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿۱۳۳﴾ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم
 مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۳۴﴾ اَصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا
 وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ.

ترجمه:

ابراهيم ملتندن كم يوز دوندرر؟ (هيچ كم دوندرمن) مگر
 احمق وسفيه آدم (يوز دوندرر). البته بز آنی دنياده صايلادق
 اول آخرتدهه ايدگولردندر.

اذ قال له ربه اسلم فان اسلمت لرب العالمين.

ترجمه:

رَبِّي آگَا تَابَشْرِيْل (توحيدنى قبول ايت) ديگانده. (قبول ايتوب)
رَبِّ الْعَالَمِيْنَ گه تَابَشْرِيْلْدَم (توحيدنى اختيار قىلدم) ديگان ايدى.

شرح و تفسير

ابراهيم پيغمبر (عليه الصلوة والسلام) يلدن لارغه عبادت ايتكوجى
بابل و نينوا خلقى، صابى قومى ايچنده تو غوب و اوسوب ده الله نك
رحمتنه هدايت تابدى؛ بت و صنم غه عبادت قىلونك قباحتىنى، و آنك
كفر و شرك ايدكىنى ميدانغه چيقاردى؛ اول بابده خلق برله مناظره لر
قىلدى، جفالار چىكدى؛ بالاخير الله آگَا نصرت و يردى: «يا لغوز
بر اللهنى معبود تانمق، هيچ نرسهنى آگَاتِيْكَ و شريك تو تماو، و هر
اشده يا لغوز آگَا مراجهت ايتمك، و آندن غنه ياردم ايتمك، و هر
اشده آگَا تَابَشْرِيْلْمَق، آنك قانونينه بوى سونمق، آنك تدبير
و تعليمى بو نيچه غنه تريبه ليمك» مضمونلرندن عبارت بولغان كلمات
مباركه و قواعد شريفهنى اوزينه مسلك و ملت توتدى. قواعدمذكوره
الككى پيغمبر لرده بولسه ده، خلقنك جهالتندن انو تو لغان، تمام قابلانغان
بولغانغه آنك اعلانى برله ياغغيدن ميدانغه چىقدى و دنيا غه تارالدى.
چن هدايت و رضاء الهى گه موافق يول، توحيد و اسلامدن عبارت
بولغان «ابراهيم ملتى» عنوانى برله تانولوب قالدى. ابراهيم پيغمبردن
صوغغى پيغمبرلر بارچه سیده شول ملت اوزره كلدیلر؛ شول
ملتكه و شول مسلكگه خلقنى چاغردیلار. بو آيتده الله: «سفيه و رذيل
بولمغان كشى ابراهيم ملتندن يوز دوندر ماس دى. بشقه بر آيتده
ابراهيم ملتينه ايار گل (واتبع مله ابراهيم حنيفا). ديدر.

عربلر جاهليت وقتنده ده اوزلرينى ابراهيم پيغمبر ملتندن سانا-
غانلار. لکن ابراهيم پيغمبرنك ختان كى بعض سنتلرى آنلارده

قالغان بولسەدە شىرك اوزى بولدىقلار نىدىن، آنىڭ ملتىنىڭ ايكى الوغ
اساسىنى يەمورگانلار ايدى بولدىلار بىرلە اللە آنلارنىڭ بولدىقلىرىنىڭ كىزىنى
كور ساتەدر.

ابراهيم عليه السلام بىرلە بيوريلو و آنىڭ قبول ايتووى
آننىڭ چىن مەناسىلە «مسلم» عنوانى بىرلە تانولمىقىنە، «اول السلمين» ديو
آتالمىقىنە سەبب بولوب، صوغىنى يىغمىرلەرگە ايارگان و ايسان
كلتورگان ايتلر هم «مسلم» اسمى بىرلە آنالغانلار. اول وقتلردە «مسلم»
«اللەنىڭ دىنىنى قبول ايتكان، شول وقتنىڭ يىغمىرىنە ايارگان» مەناسىلە
استعمال ايدلگان. صوغىدىن موسى يىغمىر (عليه السلام) قومى «يهودى»
عيسى يىغمىر (عليه السلام) قومى «خرىستيان»، محمد يىغمىر (عليه
السلام) قومى چىن مەلە ابراهيم اوزى بولوب دىن الەينى قبول ايتدىكلرىدىن
«اسلام»، «مسلمان» عنوانلرىلە آيورلغانلار.

اسلام، چىن درست مەناسىلە بولغاندە، اللەنى درست تانوب
آگا تمام اشانغان، و آگا تمام تابشولغان، يعنى اوزىنى آگا تابشولغان
و آننىڭ حمايەسىنە كرگان، و آگا انقياد ايتكان، هر اشندە آننىڭ
حكمنىچە و رضاغىچە بولونى بار طاقتى بىرلە يوكلەگان دىمكىدر.
شونلقدىن بو اسلامدىن تسليم، امتسلام عنوانلرى بىرلە دەتەبىر ايدلە.
حقيقى مسلم و مسلمان مذکور مەنالرنى جىغان، و شول صفتلرنى
اوزىنە آلغان كەسەدر. صوغىنى «عالم اسلام» نامىندە غى اسلام عرفى
و اصطلاحى مەنا ايدلەدر. اللەنىڭ وحدانىتى، حضرت محمد عليه السلامنىڭ
پىغمىرلىكى بىرلە اقرار ايتكان طائىفەگە - اقرارلورى قىلىلرىنە
موافقە و تسليملىرى بار مو؟ عمللىرى مەكذب دىگە مو؟ بونلردىن قطع
نظر ايدلە - وىرلگان اسمدر.

آنلارنىڭ ايجلرنىدە تورلى صنفلىر بولورغا مەمكىن بىلكە
بالقعل بار.

ووصى بها ابراهيم بنيه ويعقوب يبنى ان الله اصطفى لكم الدين
فلاتموتن الا وانتم مسلمون.

ترجمه:

ابراهيم و يعقوب (عليهما السلام) بالالارينه شول ملت برلىه
توصيه ايتدىلر. اى بالالارم، الله سزنىڭ ايجون دين و ملت اختيار
قىلدى بس (شول دين اوزره دوام ايتوب) مسلم بولدىڭىز حالده گنه
وقات بولدىڭىز.

ام كىتم شهداء اذ حضر يعقوب الموت اذ قال لبنيه ماتعبدون
من بعدى قالوا نعبد الهك واله ابائك ابراهيم واسماعيل واسحق الها
واحدنا ونحن له مسلمون.

ترجمه:

(اى عربلىر و اسرائيل بالالارى): سز حاضر ايدىڭىز مو يعقوب بىقه
اولم كىلگان وقتده، بالالارينه مندن صوك نرسه گه عبادت ايدرسىز
دىدى (يعقوب بالالارى) ايتدىلر: سنىڭ الهىڭ و آتالارىڭ ابراهيم،
اسماعيل، اسحق يىغمبرلىزنىڭ الهلىرى بولغان شريكسىز و تىڭسىز
بولغان بر الهغه اوزمىزنى آخاتا بىشرغانىمىز حالده (يعنى اطاعتلى و
انقيادلى بولدىڭىز حالده) عبادت قىلورمىز.

شرح و تفسیر

الله تعالى تکرار و تأكيد اوزره بيان ايتهدر: ابراهيم عليه السلام
نىڭ دىنى و ملتى. توحيد و اللهغه تمام تسليم و انقياددن عبارت، و شول
روشلى دىننى بتون عربنىڭ و بنى اسرائيلنىڭ قارت آتالارى ابراهيم
يىغمبر، و حفيدى يعقوب يىغمبر اولادلىرىنه شول دين و ملتده،

ثابت بولولارى، وهر وقتده تسليم واسلام اوزره بولولارى برله
توصيه ايتديلر. اللهغه تمام انقياد واطاعت بولمغانده چن دین وملة
ابراهيم بولماي، پس عربلر و اسرائیل بالالارى توحیدده ياکه
تسليم وانقيادده قصور لارى بولدقده ابراهيم پیغمبر بولندن سابقان
وآنک ملتندن چیقغان بولالار.

تلك امة قدخلت لها ما کسبت ولکم ما کسبتنم ولاتسئلون
عما کانو یعملون.

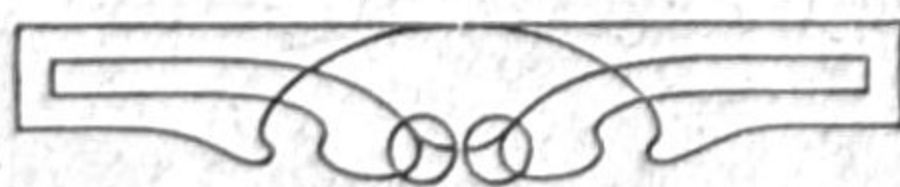
ترجمه:

بونلر (مذکور پیغمبر و آنلارنک یخشی اتباعلاری) اوتکان
امتلردن. آنلار ایچون اوزکسب ایتکانلری، سز نک ایچون اوزکسب
ایتکانلرکز بولور، آنلار قیلغان اشدن سز مسئول بولماز سز.

شرح وتفسیر

بنی اسرائیل ایچون یخشیلار، (ابراهيم، اسحاق، یعقوب علیهم
السلام) نسللرندن بولو، عربلرگه اسمعیل علیه السلام نسللندن بولو
فائده ایتماس. آنلارنک قیلغان یخشیقلاری اوزلری ایچونگنه بولور.
سز آخرتده خیر کوتساگز، یخشی بابالارگزنک سیرتورنده
بولوب، آنلارکبی درست اعتقادده ویخشی عملده بولگز.
قیامتده سزدن بابالالارگزن نچوک عمل قیلدیلار دیوب صورالماس
وهم اوز عملرگزنی صورالماینچه آنلارنک عمللری برله سزگه
اجر و ثواب ویرلماس، بلکه اوزگزن ایچون اوزگزن مسئول
بولور سز دیمکدر.

ملا عالمجان البارودی.

حدیث

۸۸ العلم لا یحجل منه. حدیث ضعیف آخره الدیلمی عن ابی هریره رضی الله عنه ورواه القضاعی عن انس رضی الله عنه بلفظ قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: ای شیء لا یحجل منه فقال بعضهم الملح وقال آخر النار. فلما اعیاهم قالوا: الله ورسوله اعلم قال ذاك العلم لا یحجل منه.

ترجمه:

علمی کشیدن قرغانو حلال دگلدن.

شرح وایضاح:

علم جنسی آدمک دنیا سی و آخرتی، چن بختلی بولوی ایچون ایك کرکلی فضیلتدر. علم برله آدم بالاسی حیوانلقدن چیقا، علم تربیه سی برله انسان دیورلك درجه گه مونا، علم آرقاسنده اوزینک دنیا کرکینی، آخرت کرکینی حاضرلی آلا. شونلقدن علمنی منع ایتو، کرکسنگان کشیدن آنی قرغانو، قدرینی بلوردای ذاتنی آندن محروم ایتو، انسانیتکه صیغارلق، مسلمانلقغه یرارلق خلق دگلدن. مسلمان وچن انسان باشقغه خیرخواه بولمق، آنک فائده سینه رضا بولمق. قولندن کیلگانچه آغایخشیلق تیکورمک تیوشدر. شونلقدن علم کبی کشیگه فائده لی نرسه نی منع ایتمک البته حلال دگلدن. شرعا و عقلا مذموم اشدر.

علمنی قرغانو واهلندن یاشورو توغریسند. ترمذی، ابو داود، ابن ماجه، ابن حبان، حاکم اخراج ایتکان حدیث صحیح ده رسول الله صلی الله علیه وسلم ایتکان: من کتم علما یعلمه الجحیم بلجام من نار. هرکم بلگان علمینی - اهلندن گیزله سه اوتدن بر آغوزلق برله عذاب ایدلور دیمکدر.

علمنی یا شور و وگیز له وده «اهلندن» کلمه سینی قوشدق. چونکه
 اهل بولمغان، علم قدرینی بلمگان کشیدن علمنی منع و قرغانو درست،
 بلکه تیوشدر. اهل بولمغان، آنی چنلاب کر کسنمگان کشیگه
 کو چلاب اوگر اتوو بلدر و علمنی تخفیف، آنک شأنینی تنزیل بولا.
 شو نلقدن ممدوح اش بولمای. بلکه مذموم و شرعاده منهی اش بولادر.
 «لاتطر حوا الدر فی اعناق الخنازیر» حدیثی روایت ایدلگان.
 «خنزیر لرنک موینلرینه انجو آصماکز» دیمک. علماء حدیث «علمنی
 اهل بولمغان آدمگه اوگر اتمکز» معناسنده دیمشدر.

اوشانداق بر آدمک خصوصینه جواب تیوشلی بولوب
 توشمگانده بر بابتده عجله جوابه کر شوی، ضرورتسز فتواغه
 یلتانوی، مجمعلرده اوزندن قارتلاردن، علمی آرتق بولغان کسه لردن
 آله چیقوی ده تیوشسز ریاء ایله علمنی قدرسز کور سانودر.

۸۹ العلم فی الصغر كالنقش فی الحجر. حدیث ضعیف
 اخرجه البيهقي عن الحسن البصري رحمه الله. وروی بطرق مختلفه
 موقوفا و مرفوعا لکن بسند ضعیف لکن التجربة تصحح معناه وان لم
 یثبت مرفوعا.

ترجمه:

کو چکلکده اوگر انو، تاشقه نقش تشور و کبی.

شرح وایضاح:

بو حدیثک سند جهتنجه ضعیف لکنه باقما اینچه کتابده ذکر ایدلدی.
 الکن علماء ده ذکر ایده کلگانار. چونکه حدیث، علمنی وقتنده تحصیلگه
 دلالت ایته، بالالارغه شوق بیره، شریعتده آیورم یاگا بر حکم
 اثبات ایتمای. بناء علیه ذکری ضرورتسز بلکه فائده لیدر.

حديثك مفادينه كوره بالالارنى - اوقومشقيمتنى يوكله و
 درجه سينه ايرشكاج كيچو كدرماي - اوقوتى، دينى و اخلاقى مسئله لرنى
 اوگرتىك، تيوشلى اذكار دينيه و ادعيه مائوره لرنى يادلرينه آلدرى
 ضروردر. لكن بيگرك بالانك آڭلاوينه اهميت بيرمك تيوشدر.
 علم شول آڭلاو ويخشى بلودر. آز اوقوسه ده آڭلاب اوقووينى
 مطلوب توتىك، آڭلاتماي عبارت كوب اوقوتودن، ياكه آڭلاتماي
 كوب يادلاتودن ساقلانمق تيوشدر. بوروش بالانك ساغلقينه،
 عقلى آرتووينه، علم آرتدروينه زيانليدر.

٩٠ الغنم بركة. حديث صحيح اخرجه ابو يعلى عن البراء والبراء
 عن حذيفة رضى الله عنهم

ترجمه:

واق مالد بركت بار.

شرح و ايضاح:

«غنم» لفظى قوى، صارق، كجه ذاتلارنى شاملدر. شو نلقدن
 «واق مال» ديو ترجمه ايدلدى. «ضان، شاة.» لفظلرى قوى، صارقغه خاص
 اسملردر. بو حيوانلار آدم ايچون ايك فائدهلى و بركتلى ماللاردر.
 يمكلرى آز، جونى، ايتى، سوتى، تيريسى، نسلى الله طرفندن
 بيوك انعامدر. يغمبرلر طوارلارى بولدقلارى بعض احاديثده ذكر
 ايدلمشدر.

كجهنك خصوصنده ذهبى طب نبويده نسائى دن «أحسنوا
 الى الماعز و اميطوا عنها الاذى فانها من دواب الجنة» حديثينى
 روايت ايتكان. كجهگه يخشيلق ايدگن، رنجونماگن، چونكه
 او جماخ حيوانلارندر ديمكدر. بناء عليه كجهنك بعض خيانتلرى
 ايچون آرتق آچيغلانماق و عذاب ايتىك تيوش دگلدن.

خلاصة: واق مال تریه ایتو ممدوح اشدر، پیغمبر لر عادتیدر.
 حتی عربستان و ترکستان و لایتلارنده غالباً یو طلارده سوتی ایچونده برور
 قوی آصر ایلار. رسول الله دن (صلی الله علیه وسلم) قوی، صارق
 سوتین صاووب ایچدیکی منقولدر. بزده صغر مول بولغانغه
 صارق صاولمایدن. یو خسه طب بوینچهده صارق سوتی قوی،
 فائده لی سوتدر.

تنبيه:

«برکت» لفظی هر کم ایته و اجمالاً بله تورغان سوزدر. لکن
 حقیقی و چن معنا و روشی آدم لر گه بلنمگان بر سر معلوی و حکمة
 الهیه در. بعض علماء نك ایتدکنچه: صارق ذاتی غالباً یلده بر مرتبه
 و بردانه (گاهایکی) بالاتوغدره، هر کون انسان طرفندن صویولوب،
 توراً، و مع ذلك چیکسز کوب، هر وقتده ایستگانچه مگلر سانی برله
 تابولوب توراً.

اتکه باقی! غالباً یلنده ایکیشار مرتبه، دور تار، بشار بالاتوغدره،
 صویغان، اولتورگان (الانادرا) کشی یوق. و مع ذلك آنده مونده آزغنه
 اوچرای. أنه صارق داغی برکت، آنده گی برکتسزک حالی شولای
 ایتکان.

بویک عادی مسئله بولسه ده الله نك قدرت و حکمتینی شوندا
 عادی اشلردهده مطالعه ایتمک و آگلامق نیوشلکندن یازلدی
 ملا عالمجان البارودی.

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم

ترجمه سى: الله تعالى گه سور ولمش شيطانان صينامن ديمكدر،
 شيطان عرب تئندە ھالك = باطل = يوغانغان = بتگان = اشدن =
 چقغان يوق نەرسە ديمكدر. ھر بر باطل اوى، باطل سوز، باطل
 ام، عندالله مردود، و مرجوم، و ملعوندر. يعنى ربانى نظر، ربانى
 محاکمە، خدایى تەکلەر وقتئە باطل نەرسەلەر نك هيچ برى مقبول
 بولمىچە مردود بولالار.

باطل نەرسەلەردىن الله تعالى گه صينو ايسە، اوزگنك ھر بر
 اختيارى حرکات و سکناتگە، الله تعالى نك شریعت و قانونلارین ملاحظە
 ايتوب تطبیقینە بار قوتگنى صرف ایتک بلەن بولادر.

كشى نك اشى شوندى اجتهادگە مقارن بولغانداغنه اعوذ بالله من
 الشيطان الرجيم ديگان سوزندە صادق بولادر. يوقسە بوسوزنى
 ايتب اشلەونك ضررى ايتى، اشلاونكندن كو براكدر. چونكە بو تقدیردە
 شيطان طرفدن ضرر ايرشودن امین بولماونك اوستونە، الله تعالى گه
 يالغانلا و لازم بولادر. بو صوگفونك ضررى، تعريف گە محتاج نوگلدەر.

الله تعالى نك شریعت و قانونلارى، آنك كتایینە يازلغانلاردر.
 اول كتاب نك صحیفەلرندەن برى «ھوا» دركە اول بز نك تەمز گە
 دائماتیب، اچمز گە ھر وقت كرب چغب طورادر، شول آرادە بز آندان
 هيچ اوزلکسز اثرلەنب طورامز. اگر بو اثرلەنومز شرأع آلہیە گە
 موافق روشچە بولسە، ساعت صاین بز نك تەمز جانمز قوۋەلرمز
 آرطب كمالمز گە طاابا حرکە ایتەمز. يوقسە يعنى اثرلەنومز شرأع
 آلہیە نك مقضى سینە خلاف روشچە بولسە، بز نقصانغا طاابا حرکە
 ایتەمز. نقصانغا حرکەدن مادى و معنوى آورولار طوا، آورولاردان
 كفر، كفردن ھلاكك حاصل بولادر.

بىر ھوادان اثر لەنكان كىبى شولايوق تەنگە تىكان ھىر نىرسەدن
كوزگە توشكان وقولاقغان چاغلان طاطلان ايسنەلگان وباشقەچە
بانگان ھىر نىرسەدن (كە كتاب نىڭ بوتەن صحيفە لىرىدىر) اثر لىب
ياكمالگە يانقصانغە طابا حركەت دەمىز. بو ايكى يول نىڭ بىرى جنت،
بىرى جەننم يولىدىر.

بىر اوزمىز نىڭ طور مشمۇز دە جەننم يولىنە بىر آدمدا آطلامىچە كۆبى
آزمى جنت يولىنە غنە آطلاغى ايدىك دىب ھىر وقت اللە تعالى گە
صىنرغا تىيشلى بولامىز، شول نىكتەنى آڭلاغانلىق دان جىمىع دىن اهللىرىنىڭ
اللە تعالى گە شىطان دان صىنولارى سەنە آلەمى بولغاندىر.

والسلام على من اتبع الهدى . احمد جان مصطفى .

دىن حقنەدە

(۲۰ نچى ساندىن مابعد)

بىر لىر مالغە احتىياج بىكرىك قوتلى بولغان بىر زامانە كىلدىك. بو
زامانە ھىر بىر دىنى و دىنىوى حاجتلىر مصلحتلىر مال سىبىلى تونزالادىر،
فقىرلىك مالىسىزلىق بىرلە بىر مصلحتە تىزوك بولمىدىر. بو حاللىر كوز
آلدىندە. بو زامانە بو مصلحتلىرىنى تىزوك قىلور دى مال دە خىلى سرمايە
تىشكىل قىلادىر. زامان اوزگارگان صابىن حاجە اصلىلەر اوزگارە،
آرتا باروب بو زاماننىڭ كفايە مقدارى مالى دە بو نغىلر نىڭ كفايە
مقدارندن قات قات آرتوق بولووى ھىر كىم گە معلوم مسئلە. شونىڭ
ايچون بو كۆندە دىن مىز نىڭ كىسب عمل حقنەدىنى امرلرن تىكرار
بىكرار سويلەر گە، فقىرلىك سىبىلرى بولغان يالقاو لىق اشلىكسىزلىك
نادانلىق كىبى شرعا حرام بولغان خىلقىردىن خىلقىردىن قوتقار غە طرىشور غە

تيوشلى. دين تعليمى اور نينه دنيادن بيز درگان، فقر احتياج اچنده
يشه مكنى بختلى بر تر كلك ايتوب كور ستگان سوز لرنى بو كونده
سويدهك اصلا درست بولماس.

ماقتاولى فقيرلك: بعض اثر لرده ماقتالغان فقيرلك، ياغوز الله
تعالى گه محتاجلق، بشقه لردن موگسز بولو معنا سنده غنى فقيرلكدر. (٢)
بو معنا برله فقيرلك بايلقغه منافي تو گل بلكه بايلقنك اوزى ياكه
لازمى در.

شرعا وعقلا مذموم فقيرلك: آدميلر گه احتياج، كون بويى
كشيلر ايشكى تو بنده صور انوب يوروب ذلت و خورلقغه تشو
معناسنده غنى فقيرلكدر. بو فقيرلك البته ماقتالورغه لايق دگل، بلكه
شريعت وعقل نظر نده قبيح و حرام صفتدر. شونك ايچون رسول الله
صلى الله عليه وسلم حضرتلرى (اللهم انى اعوذ بك من الفقر والكسل
الخ) ديب بو فقيرلكدن استعاذه قيلور (الله تعالى غه صغنون) بولغان.
بشقه پيغمبرلر ويخشيلرده بو فقيرلكدن استعاذه قيلغانلر.

ايمدى بو معنا برله فقيرلك مذموم بر صفت بولسه بونك مقابلى
بولغان بايلقنك موگسزلقنك مدوح بر صفت بولو ونده شبهه بولماسه
كرك. ولهذا الله تعالى منت مقامنده رسولينه (ووجدك عائلا فاغنى)
ديب ايتدر. بعض ماثور دعالرده (اللهم اعشنى مسكينا وامتنى مسكينا
واحشرنى فى زمرة المساكين) ديگانده گى مسكينلكده فقيرلك مالسزلق
معناسنده بولماي، بشقه بر معناده بولور غه كرك. (٣) چونكه بو مسكينلك
ذلت و خوارلىق بولغانلقدن، الله تعالى دن صور ارغه دگل، بلكه
استعاذه قيلور غه تيوشلى صفتدر. بو مسكينلك الله تعالى نك آچيغى
اثر لردن بولووى (و ضربت عليهم الذلة والمسكنة فباؤا بغضب
من الله) آية كر يمه سندن ده معلومدر.

(٣٠٢) بو خصوصلرده مجله ده بر ايضاح بير لسه كرك

بايلىقنىڭ مەدوھ بىر صفت بولۇپ، يەنە اصحاب كرام آراسىندە
 حتى عشرۋ مبشرەلر دىندە، مىليون مىليون سەرمائەلى صەحابىلرنىڭ بارلىقى
 دىلىل بولالمايۇر. چۈنكى اصحاب كرام خىزىرتلىرى ايك دىانتلى،
 اهل تقوى، شىرىعتدە مەدوم حرام وشبھەلى اشلاردىن ايك ساقلانۇچى
 مسلمانلر بولغانلىقدىن، بالفرض بايلىق شىرىعتدە مەدوم بولالمايۇر،
 انلر آراسىندە مىليون دىگىل، بلكە جەگە مال كەمسەندە بولمايۇر.
 حال بولۇپ كەش تمام بولۇپ خىلاپنىچە بولغانلىقى سىرلردىن مەلۇمدۇر.
 بىر كۈن اصحاب كرام خىزىرتلىرى رسول اللە صلى اللە عليه
 وسلم خىزىرتلىرىنىڭ خىزىرتى مەباركلىرىدە اولطىرغاندە، بىر يىكتىڭ كەسب
 وكارى بىرلە شىغلانۇپ كورۇپ، «بويىكتىڭ سەئى وەملى اللە يولۇندە
 بولسە نى خوش بولۇر ايدى» دىدىكلىرىدە رسول اللە (بولاي دىماڭز،
 اكر بويىكت اوزىنى فقيرلىكدىن ساقلاپ اىچون سەئى قىلسە اللە يولۇندە
 سەئى قىلۇچىلردىن بولۇر، اكر كەسبىدىن عاجز آتا آناسىن نەققەلىندۇر
 اىچون سەئى ايتسە يەنە اللە يولۇندە سەئى قىلۇچىلردىن بولۇر، اكر
 مال كو بايتوب بشقەلرغە بايلىقى بىرلە ماقتانۇر غورۇلتۇر اىچون
 سەئى قىلسە شىطان يولۇندە سەئى ايدۇچىلردىن بولۇر) بىورمىشلىر. بو
 حدىت شىرىفىدىن آچق بىلەندۇر، كە كەسب قىلۇپ مال حاصل ايتۇ
 نىت كە قاراب تورلىپچە بولادۇر. اكر نىت خىرلى (مال حاصل
 قىلۇدىن مقصود مالنى خىرلى ئورۇنلرغە صرف قىلۇپ) بولسە بو نىت
 بىرلە كەسب ئوابلى عمل بولادۇر. اكر مالدىن مقصود تىوشسۇز اورۇنلرغە
 صرف قىلۇپ، يالغۇز اوز فائىدەسىتە صرف ايتوب غورۇلى زىنتلى
 يورت يىرلر تىزومك بولسە، بو نىت بىرلە كەسب ايتۇچى گرچە
 حلال يول بىرلە كەسب قىلسەدە گناھلى بولۇپ كەسبى سەئى وەملى بىرلە حاصل
 ايتكان مالى اوزىنە آخىرتدە وبال خىسرت بولادۇر. يەنە بىر حدىت

شریفده (کشیلر گه ماقتانوز، کبر لنو الوغلق کورسه تو ایچون مال استه و چیلر الله تعالی نك غضبینه دو چار بولورلر. اوزلرینی فقیرلك دلتندن ساقلار، خیرلی اورنلرغه صرف ایدر ایچون مال استه و چیلر نك یوزلری قیامتده آینك اون دور تنجی کیچه سی کبی نورلی بولور) دیب ایتولگان.

(الله تعالی بنده سینه همتی طرشلغی نسبتنده اعطا قیلور) مضموننده غی حدیث شریف، هر اشده سعی و ثبات، مقصدغه وسیله بولغانن بلدره، همتسزلك مسکینلك برله محروملکدن بشقه نتیجه حاصل بولماون (یورکلی سوداگر مال حاصل قیلور، قور قاق سوداگر محروم قالور) مضموننده غی حدیث شریف آغلالتادر.

دینده بصیرتلی وصلابتلی کمسنه لر گه معلومدر، که حیات ترکلك نك اوز گارمی تورغان بر نیقدر اصوللری قاعدهلری باردر، بو اصوللر گه قارشى کیلو چیلر الله نك فرمانینه قارشى کیلگان بولوب مقصودلرینه یته آلمیلر، بو اصوللر گه موافق حرکت ایتو چیلر مقصودلرینه ایرشه لر. رزق برله کسبده بو قانونلرغه تابعدر. بناء علیه رزق طلبنده مال کسب قیلوده بو قانونلرغه موافق اش کور و چیلر مرزوق، ماللی بولوب، خلافتیچه حرکت قیلغانلر محروم بولالر. کسب قانونلر نك مهمارندن: کسب علملرندن لازمنیچه معلوماتلی بولوب، بالقمای طاقت قدرنیچه طریشو، ایرته دن طوروب اشکه کریشودر. (طرشقان کشی مقصودینه ایریشور؛ هر طریشو چی ایچون الوش بولور؛ تالک یوقوسی رزقندن مانعدر) مضموننده غی حدیثلر نی کسب ایهلری رهبر (یولباشچی) قیلولری لازمدر. حضرت عمر (هیچ برکز رزق طلب قیلماى (اسپاینه کرشماى) طوروب، یاری بنی رزق قلدردر دیب صوراماگز، بله سز کو کدن

آلتون كەموش ياوغانى يوق) دىب ايتور بولغان. ینە (عیالمنك زرقى
 ایچون آلیش بیرش برله مشغول بولدیغم اورنده اولمك بنم ایچون
 ایك طاتلی بر اولوم، بو اورنده ایك گوزل یردر) دیور ایکان.
 توغرى سوزلر. (عیالی ایچون کسب ایدو چیلر شهیدلر درجه
 سنده در؛ حلال کسب هر مسلمانغه فرض در) مضموننده غی حدیثلر
 کسبنك ایك ثوابلی و فضیلتلی بر عمل بولغانن آچق بلدره لر.
 آخری بار.

م. شمس الدین

مولوی جامی حضرتلرینك بر نصیحتی.

اسلامنك الوغ عالملرندن، نو فوز نچی عصرنك ایك مشهور
 ذاتلرندن بولغان عبدالرحمن جامی حضرتلری، بر وقت اوزینك
 اوغلی ضیاء الدین یوسف غه اوشبو روشده نصیحت ایتمش:
 اوغلم! الله تعالی حضرتلری هر وقت و هر حالده سگایاردمچی
 بولسون. بوزوق آدملر ایله یاقین بولمعدن صاقلاسون.
 اوشبو سویلیه چك نصیحت لریمه دقت و اعتبار ایتساک انشاء الله
 استفاده ایتارسن. بنم یاشم یتمشدن اوتدی. ارتحال وقتی کورندی.
 فائده سزغه، مالا یعنی ایله اوتکارگان عمرلرگه بیک آچینه م، تأسف
 ایتهم. عبثگه اوتکان عمرلرنی تدارک ایتارگه نه قدر طرشسه مده
 ضایع اوتکان عمرلرنك قایتمایه چغی معلوم ایدی.
 یاشلك و قتلری هر تورلی کمالات تحصیل ایتو ایچون ایك
 زور سرمایه در. اگرده یاشلك و قتلرین کمالات و معالی تحصیلنه
 صرف ایتساک استقبالیکنی تأمین ایتکان بولورسن.

ابتدا علم و معارف كسببینه اجتهاد ايتوب، جهالت عالمندن اوزگنى
 يراق ايتارگه طرش! جاهل آدملىر ئولوك، عالمر تركدر. عقللى
 كشى ئولوكلىر ايله بر ابر بولونى هيچ وقت آرزو ايتماس.
 كمالات و معارف كسب ايتودن هيچ بر وقت توقتاب تورمه،
 علم نه قدر كوپ بولسه، عمر شول قدر آزدر. باشقه آدملىرنى
 بالقولق و مساهلهلرینه قاراب، اجتهاديگه كيمچىلك كيتومه، باشقهلىر
 مساهلهلى بولدقده من اجتهادلى و اعتبارلى بول. عمر هيچ كىمگه ايكى
 مرتبه كيله چك توگلىر.

تحصيل ايتكان علمك، اوزگنك سعادتىگه سبب بولسون، بوگا
 دقت ايت. سعادت نك يوللارن و سبيلرن ييلورگه طرش، يولداشلىر
 وهمه كشىلر برله بولغان آداب و تربيه ده قصورلق ايتمكدن بىك
 صاقلان.

علم حاصل ايتدكدن صوگره، شونك ايله عمل ايتارگه طرش!
 عملسىز علم آغو كيدر. علم ايله عمل گه موفق بولوزور بر شرف
 و فضيلتدر. اگرده عمل اخلاص ايله بولسه شرافت و درجه دخى
 آرتوغراق بولور. اخلاصسىز بولغان عملرنى بصيرت و عقل
 صاحبلرى حضورنده اهميتى يوقدر.

هر وقت نفيس طعاملىر آشاونى، بىك بخشى كىوملىر كيونى عادت
 ايتمه. كىومدن مقصود يازنىك اسسپسندن، قش نك صوغندن صاقلانودر
 عقللى آدم قز خاتون طائفهسى كىبى، زينت و ماتورلىق غه اخلاص
 قويارمى؟

دنيانك هر تورلى مشقتلرینه اوگرانورگه، هر تورلى آغرلىقلرینه
 تحمل ايتارگه طرشساك، حياتده راحت ياشارسن، كوگلك طنچ بولور.

نعمت و احسانين كورگان ذاتلارنى زنهار رنجتمه، آشنى
 آشادقدن صوغر، طبقى چىغاروب آتمه، ينه دن كرك بولوين
 خاطر ده توت

دوستلار يگه كوغل تارلغى كورسه تمه، هر وقت كيك كوكره كلى
 بول، آغرلق غه دوچار بولغان ذاتلر غه ياردم ايتارگه طرش. فقط
 دوستلار ايله بورچ آليش و يرش ايتمكدن صاقلان، بورچ محبتنى كيموته
 (القرض مقرض المحبة) ديورلر.

راحت هم آغرلق كونلر ننده ده اوزيگه خير خواه بولورلق،
 سينك ايچون فايغرتوشورلق عقللى بر دوست تابا آلساك اول
 ذاتنى بيك غنيمت بل.

براشنى تمام ايتماى ايكنچى اشكه باشلامه، باشلاغان اشك يولده
 قالورلق بولماسون. وقتلر كنگ همه سون برراش گه تخيص ايت.
 كتاب مطالعه ايتودن، علم آرتدرو دن هيچ بر وقت نوقتامه،
 اهميتلى اشلر كدن برسى علم آرتدرو بولسون. عزلتده بولغان
 ذاتلر نك ايك ياقين ايده شي، فاضل و عاقل آدملر نك ايك لذت آلغان
 نرسه سي كتاب در. كتاب اجر نسر، منتسر بر معلم در. نه وقت مطالعه
 ايتساك ده استفاده ايته سن. كتابلر ايك زور خزينه لر، هم بيك اهميتلى
 بولغان علم مجلسلرى در. علم مجلسلر نده بولغان كى، كتابلر ده بعض
 وقت آيات قرآنيه نك شرح و تفسير لورندن، بعض وقت احاديث
 نبويه نك حكمت و دلالتلر نندن، بعض وقت صاف قلبلى ذاتلر طرفندن
 كورسه تلگان ارشاد و هدايت يوللار نندن، بعض وقت هر تورلى
 ادبيات و فنون حكيمه دن هم اوتكان عصرلر نك حاللر نندن بحث ايتارلر.

هر تورلی کتابلرده بولغان سوزلرني دقت و اعتبار ايله اوقورغە
 كرك، لکن اوقودن و علمدن مقصود نرسه ايكانن هيچ وقت كوز
 آلدندن يبارمه، و هيچ وقت غفلت ايتمه.

بر اشكە باشلاماسدن ئلك اول اش خیرلی می، خیرلی توگلمی،
 یخشیلاب اویلا، صوگره اول اشنی اشله.

عوام و اسافل گه ده رعایه ایتساك در جاك یوقاری بولور.
 رقم لرنك اولك طرفلرینه صفر قویولسه آنلارنك قدری آرتە چغی
 اوزیگه ده معلوم.

یا وعده ایتمه، یا وعده گنی وفا ایت، وعده ایتکان نرسه گنی
 وقتنده اشلەر گه طرش.

هیچ وقت آتاگده بولغان کمالاتلرني یاد ایتوب ماقتانمه، اوزك
 هنرلی بالا بولورغە اجتهاد ایت. آتاگنی خصوصی خلوت مجلسلرندن
 باشقا ده سویله مه، آنی ممنون ایتمك ایستارساك اخلاص ايله ر وحن
 شاد قیل.

ش. شرف.

وظیفه شناسلق

(۱۰نجی عددن مابعد)

مخلوقات اچنده وظیفه سن تانومغان، وظیفه سنده قصورلی
 بولغانلر انسان افرادی آراسنده بولوب تورادر. بونلر آراسنده
 وظیفه لرنده ثبات و دائمچیلک قیلوب، وظیفه لرندن طش اشارگه
 کریشمای اوزلری و بشقه لر ایچون خیرلی فائده لی کامل انسانلر
 بولغانی کبی، وظیفه لرنده قصور ایدوب، وظیفه لرندن بولمغان اشارگه

اورنن طوتقان مالارمزدن اميد ايتمه من. مالارمزدن عمو ما وظيفه لرن
 آڭلاب وظيفه لرنجه اش قىلوب قوملرينك دينى و دنيوى حاللرينك
 اصلاحيه، دنيا و آخرت سعادتلى بولولرينك وسيله لرينه ارشاد
 و اجتهاد ايتسه لرن، بواجتهادنك كوركام اثرى تيز زمانده ظاهر بولا چاغنده
 شبهه من يوق. ورثة الانبياء دعوا سنده بولغان مالارمزدن، دعوالرن
 حقلر ايچون انبياء كرام عليهم السلام حضرتلرينك سیرت لرنجه، آنلرنك
 ميراث متروكه لرى بولغان امتلرنى توغرى يواغه ارشاد و اصلاح
 اشنده جدى اقدام وهميشه اجتهاد قىلوب تورسه لرن دعوالرن سنده
 حقل بولور لرن. وظيفه لرى بودر، وارثلك شولر وشده بولغانده غنه
 ممكن در.

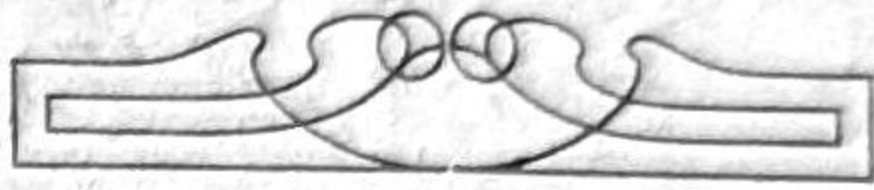
لكن مالارمزدن كوبره گى امامت، تسميه، اولاد، دفن اموات،
 نكاح و طلاق كى لوازمى ادا ايتو، كيف ما اتفق و عظ و نصيحت لرن
 قىلوب له ملاق وظيفه سى توگالنه - تاملنه - ديب اويليلار، اما
 ملتلك ايك مهم وظيفه سى بولغان دين تعليمندن غفلت ياكه تغافل
 قىلالر. جالبوكه بزنگ بو ديارده اماملر اوستنده گى وظيفه لرنك
 مهملرى: ديننى درست اوگره تو، دين دن برنچى غايه بولغان
 تهذيب اخلاقغه اجتهاد ايتو، دين و دنياغه فائده لى و عظ و نصيحت لرنى
 هميشه سويله ب تورو، بالالرنى اسلام يولنچه تربيه و تعليم قىلودر.
 اماملقنك مهم وظيفه لرى بواشاردر. بو وظيفه لرنى ادا قىلمغان امام،
 وظيفه سن تانومغان، ذمه سنده گى ايك مهم واجبلرنى ادا ايتمگان
 بولوب، بيك دهشتلى خطرلى مسئوليت آستنده قالغان بولادر.
 اماملارمزدن كوبره گينك بالالر تعليمينه فرصتلرى بولميدر. شونك

ايچون امام بولغان كىمسه بو وظيفه سن يار اقلى بر معلم گه تابشورغه،
 اوستىدىن نظارت قىلوب توررغه تىوشلى بولادىر. واقعا قديمدىن
 يىرلى مکتبلى اوللارنىڭ كىمىسى قىش كۈنلىرى ئىش ما يىطلق بر خىلغە قويۇپ
 عادىتى بولۇپ كىلگان، لياقتلى معلملىرىنىڭ كىمىسى بولۇپ ما اصلاخ
 ايدلور، اصلاخ ايدلورگە لازىم، تقسيم مساعى قاعده سىنچە مسجد
 درسلىرى امام غە، مکتب درسلىرى لياقتلى معلم گه تابشورلو كوزلاراش
 بولادىر. هر حالده، ايكى عمده بولغان تعليم و تربيه وظيفه سن مهمل
 قالدرو درست بولمىدىر.

اماملىرىنىڭ، قوملىرىنىڭ دىنى اشلىرىنىڭ نظارت ايدوب، دىانتلىرىنىڭ
 تىزوكلىغىنىڭ دقت قىلولىرى وظيفه لىرى بولغان كىمى، دىنىوى اشلىرىنىڭ
 نظارت، دىنبارلىرىنىڭ تىزوكلىغىنىڭ دقت قىلوب مەشىتلىرىنىڭ اصلاخىنىڭ
 يوللىرى كورستوب توروللىرى دە وظيفه لىرى بولادىر، دىنبارلىرىنىڭ
 خىدمەت قىلۇدە فى الحقيقه دىانت تىزوكلىغىنىڭ خىدمەت بولادىر. چونكى
 دىنبارلىرى تىزوك بولمىغان كىشىنىڭ، مەشىتنى فقيرلىك دە آغرىقىدە اوتكارو.
 چىنىڭ دىانتى دە تىزوك بولمى، حضور قلب، اخلاص و نشاط بىرلە
 عبادتنى و قىتىدە اوقى آللى، عبادتندە دىنى اشلىرىنىڭ كىمىسى بولۇپ،
 اخلاقى بىرولۇپ، فقيرلىكى سىببلى خىلە خىانت او غرىلىق سائىلىچىلىق طمع.
 كارلىك كىمى گناھلىرى غە توشە، فقيرلىگىدىن بالالىرىدە تربيه و تعليمدىن
 محروم بولۇپ كىشى توسلى اشكى ياراقسىز بولۇپ قالالىر. الحاصل
 فقيرلىكنىڭ دىنى و دىنىوى كوز آلدىندە غى ضرور و آفتلىرى بىلكوب.
 شونىڭ اىچون «الفقر سواد الوجه فى الدارين» فقيرلىك دىنباردە
 آخرتدە يوز قارالغى خوارلىق بدبختلىك دىگانلىرى. كوز آلدىندە غى
 مثاللىرىدىن دىنبارلىرى قىلغى دىانت بىرولغىنىڭ سىبب بولغانى بىلنوب

تورغانلقدن، دنيا اصلاحينه معيشت تزو كلكينه يوللر كور ستوب
تور مق في الحقيقة ديني خدمتلردن ماللق وظيفه لرندن ايكانلگى
آغلانور.

محمد نجيب تونتارى.

ترييه وتعليم

معلملر وظيفهسى

اوچىجى جلد مجله نك ۳، ۵ سانلارنده «معلملر كملر؟»، «معلملر
مرييلر بولسونلر»، عنوانلرى ايله معلملرنك فضيلتلرى چين معلملرنك
شرطلرى، تعليم ترييه برله بولغانده غنه حقيقى تعليم بولوينى، بو
شرطنك لغت، شريعت وحكمت اقتضالرى بويىنچه ده شولاي ايدكىنى
تفصيللى بيان ايتكان ايدك.

بو سنه يقين كونلرده معارف ناظرينك، معلملرنك مؤدب و مرىبى
بولولارى تيوشلى بولو بابنده غى اهميتلى تىبهى نشر ايدلدى، وهم
ايك مهم ماده نشر ايدلدى.

بو نسخه مجله ده ينه آرزغه تىبه يازوب، تفصيل ايسنكان آدم
ايچون، اوچىجى جلدنك مذكور سانلرينه مراجعتنى توصيه ايدامز.
چن تعليم ترييه سز بولماسقه تيوش، ترييه وتاديبدن خالى بولغان
تعليم (فقط نظرى معلومات بيرو) چن تعليم دگل و بنا عليه فائدهلى
اوقوتو دگل.

تعلیم: لغتیجه علم بیر مک، اوگر تمک ترجمه لرنده بولدقی حالدده
شاگردنی بر عملگه اوگر اتودن، اشکه ملکه لندرودن عبارت بولورغه
تیوشدر. یالغوز اصطلاحات و قواعد بلدر و، شاگردنک باشینه اول
فرسه ارنی طولدر و چن تعلیم بولما اینچه باری علمگه حاضر له وگنه
بناعلیه یارم تعلیمگنه بولادر.

علم بر له کشی حیوان حکمنده گی نادانلاردن آیور لورغه
تیوش، اوزینی آنلاردن یوقارغی درجه گه چیقاررغه تیوش، لکن
نی بر له؟ نچو ک؟ نیل بر له افکار ساتوب، معلومات جیوبمو، یا که،
کیوم سالومنی توز ایتوب، سار تچه، ترکچه، نیمسجه تیوشدر بمو؟
خیر بو روشلی امتیازلار توبه ن امتیازلار، مادی و صوری غنه
فضیلتلار در. انساننک چن انسان بولمقینه و حقیقی آدم بولمقینه بو
اشارنک شرطقی و الوغ سیبگی یوقدر. بلکه کشینک علمی و فضیلتی
خلق و خلق بر له در. کشینک علمی اوزینی اخلاقنده، حرکات و سکنا تنده
ناداندن آیور سین، آنک هر اشنده علم اثری کورنوب تور سین،
علم اهلی ایدیکی صورتندن دگل، بلکه سیرتندن، فیافتندن دگل
بلکه آدابندن و اخلاقندن ظاهر بولسین.

علم هیچ وقتده مقصود بالذات (اوزی توب مقصود) بولمای،
اوزی ایچونگنه کرکسنولمای، بلکه اش ایچون کرکسنوله، آداب
و اخلاقچه انسان بولو ایچون، حیاتکده، همیشه آنگ بوینچه -
یخشیراق و فائده لیراق ایتوب - اشله و ایچون کرکسنوله، شولای
کرکسنورگه تیوشدر.

تعلیم (اوگر اتو) قایوفندن بولسه ده اش اوگر اتو بولورغه تیوش
(تعلیم یالغوز نظری بولماسقه، بلکه عملی بولورغه تیوش) در.

پيغمبر لرنك تعليملرينه باقولسه هر قايسنده اش او گرانو،
ديني و اخلاقي كركلرنى عملى روشده بلدرو، خلقنى شوگاكوندرو
كوريله در.

آنلار (عليهم الصلوة والسلام) امتلرينى عملگه ديملهولرى،
يمان اخلاقدن يزدرب، بخشى اخلاقغه كوندروولرى برله مقدس
معلم، اشانچلى يولباشچى بولغانلار.

پيغمبر من محمد صلى الله عليه وسلم صحابيلرنك يالغوز
معلوماتلارنى كوربايتورگه ترشقانمو؟ خير موگا ترشماغان. نى قدر
معلومات ييرسه، اول معلوماتنك بالفعل اشكه يار اوينه، آنك وفقنچه
اوزلرنى توزايتولرينه اهميت ييرگان.

صحابيلرده آنك مرادىنى آڭلاغانلار و آنك تعليماتين قبول
ايتكانلر، نى گنه ايشتسه لر حاضر آنك برله عمل ايتكانلر، اول
علمنك فائده سيني كوررگه، شونك برله آنك وبالندن قوتولورغه
آشوقغانلار.

آنلار ده علم، اشنى بلوب اشله و دن عبارت بولغان. كرك
چاقنده، قارتايغاچ عمل قيلورغه، كشى صور اغانده جواب ييررگه
برماده بولوب تورسين ديو علم حاصل ايتمكانلر. شونلقدن
صحابيلرده «معلومات كوب يوق، لكن علم بيك كوب و بيك الو
عبارة اخرى برله: علملرى چن علم، قورى حكاييت دگل ديگان
جمله درست سوزدر. وهم آنلرنك الوغ منقبه لر يدر.

اصلاح لسانغه عائد قاعده لرده، معيشت كر كينه متعلق نئارده ده اش شونك
قياسنچه در. مثلا: علم نحو اوفوق، اوفوتمق: عربچه لساننى توزايتمك
قاعده وفقنچه تلفظ ايتوب، شونك اقتضاسنچه معنى آڭلامق ايچوندر.

يوقسه كل فاعل مرفوع، كل مفعول منصوب قاعده لرینی بلوب عمل
ایدلمسه، بلکه فاعلی منصوب، مفعولنی مرفوع اوقولسه، نحو اوقو
عبث، اوقولغان عبارتتی یا گلش آگلاودن ساقلامای، شول روش
بر له کیتکانده اوزکده درست آگلامایسن، ایشتکان کشیگه ده درست
آگلاتمایسن.

بشقه صناعت فنلریده شول روشچه در، علم حسابده وسائر -
لرده اش شول قیاسچه. یالغوز نظری اوقومق چن فن اوقومق، فندن
مقصود بولغان ذکا، وتشحید ذهن، معامله ده استقامت و درستک
حاصل بولمایدر.

دینی درسارده بو معنی و بو روش بیگرك اهمیتلدر. چونکه اول
درسارده مقصود بولغان عمل، و اوقوغاننی بالفعل تطبیق بیگرك عالی
مطلوبدر.

دین و اخلاق درسلرینی بر معلمک یالغوز نظری روشده اوقومقی،
بر مستشرقنک اسلام دینده گی قواعدن اوز شاگردلرینه تاریخ
سبیلنچه اوقو تمقندن کوب فرقی یوقدر. بو روش اوقو بر له شاگرد
فقط مذکور بابلارده معلومات صاحبی بولا. امتحان وقتنده سورلغان
دینی مسئله لرکه جواب اقتدارینه مالک بولا. لکن بو حال درسدن
و تعلیمدن نتیجه دگل، بو قدرگنه بر له شاگرد دینی تربیه آغان بولمای،
حتی بو روشلی گنه حال - شول حالنی چن علم و درست تربیه و تمام
غایه بلو خوفی بولدقندن - شاگرد ایچون ضررلی در.

مثلا: عقائد مسائلندن: «بر کومسنه تمام اشانوب، «لااله الا الله محمد
رسول الله» ديسه مسلمان بولا» عباداتندن: هر مسلمانغه تیوشلی روشچه
طهارت آلوب، شرائط و ارکانیله بش وقت نماز اوقومق فرض،

اوشانداق رمضانده روزہ تو تمق، واللى كشيئك زكات پيرمكى، حج قيلمقى فرض، بو مسئلهلر ارکان دین، بنای اسلام مسئلهلری؛ لکن بوروشلى نظرى غنه اوقوتو و اوقو بايتاق تفصيل و ايضاح برله ده بولسون، مسلمانلق دگل، كشيئى يخشى مسلمان ايدرگه توشو دگل هم بولارنى بلو ويخشى آگلاو برله كشيئى مسلمان بولماي. تاريخ اديان مدرسى يهودى و خريستيان ده دينداس شاگردلرينه اول مسئلهلرنى اوقوتالار، بلدره لر، آنك برله برسیده مسلمانا قغه چيقماي.

بلکه اسلام بالالارينه خلفه افندى اول مسئلهلرنى يخشى آگلانسين، و آنلارنك آنالارندن آلغان ايمانلارنى و اشانولارنى آرتدرسين، محتاج يرى بولسه اصلاح ايتسين، بار كوچى اياه شول عمللرنى حسن رضالريله قول ايدرگه و بالفعل عمل قيلورغه آنلارنى كوندرسين.

انه شول روشلى تعليم ايتكانده گنه چن تعليم و تربيه، اسلامغه و آنك بالالارينه حسن خدمت بولوب، معلم اوزينك وظيفه سيني اوتارگه يقين، معلمك لقب شريفينى تاشورغه لايق بولور.

دياده غى اصوللى تعليملر و تربيلى تربيه لر بارده اشبور و شنده در.

مثلا: خريستيانلارنك مكنبلرنده، دینی مدرسهلرنده تعليم و تربيه آلغان شاگرد دینی معلومات آلوبقغه چيقماي، بلکه بالفعل عامل، جميع حرکات و سکناتندن خريستيانلقى ظاهر، خريستيانلق ارکان و آدابينى تيوشنچه رعایه لى بولوب چيقادر.

(ينه بولور)

ملا عالمجان البارودى

و خاتونلار شول چادرغە كېلۈپ، رئيس حضور نەدە شەرلەرنى
 اوقۇلار، رئيس اوزى محاکمە ایتە، هم باشقەلرنىڭ محاکمە وانتقادلارینە
 دقت ایتە ایدی.

بومجلسلارنىڭ بىرنەدە بولغان محاکمەلەرنى بواورنەدە نقل ایتەم:
 بىر وقت مشهور شاعرلەردىن اعشى كېلۈپ اوزىنىڭ مشهور
 قصیدەسون اوقۇدى نابغە آنىڭ قصیدەسون استحسان ایتدى. آندىن
 صوڭ مشهور شاعرلەردىن خىسەئ اسمىلى خاتونى، برادىرى صخر
 حقىدەغى مرتبەسون اوقۇدقۇدە نابغەنىڭ كىفى كېلۈپ، اعشىغە اشارە
 قېلۈپ: «اگر دە سىندىن ئلك كېلۈپ اوقۇغان اعشىنىڭ قصیدەسونى
 بولماسە، سىنىڭ قصیدەگىنى بوتون عكاظ بازار نەدە سويلەنگان
 قصیدەلەردىن اوستون دىب حکم ایتار ایدم ومىن خاتونلار اىچىندىن
 سىنىڭ كىك شاعرە هېچ وقت كورمەدم» دىدى. بونى ایشتىدكە حسان
 ابن ثابت آنىڭ آرتق مدحن ياراتماينچە «بن آنلرنىڭ هر ايكىسىندىن
 شاعر رەكمن» دىب اوزىنىڭ افتخارغە دائر «لنا الجففات...» دىب باشلاغان
 قصیدەسون اوقۇدى. آڭار قارشى نابغە، «سن حقیقە شاعر ذات سن.
 فقط حاضرگى میدانده بولغان شعرگىزنى آنلرنىقى درجه سنده
 صاناب بولمى، خصوصاً شعرگىزده مقصودگىزغە موافق توشمەگان
 بعض قصورلرى بار دىب توبەندەگى روشچە انتقاد ایتەرگە كىشىدى.
 بعض تور كچه اثرلەردە نابغەنىڭ مدحنىدن صوڭغى واقعهنىڭ اوشبو
 روشچەسون روايت ايتكانلار.

نابغەنىڭ مدحن ایشتىدكە حسان بن ثابتنىڭ كىفى كىتىدى نابغە-
 گە خطاب قېلۈپ: «مىنم شعرمنى خاتونلار شعرىندىن دە توبەن صانادىڭ:
 مىنم شعرلەرم، سىنىڭ اوز شعرلەرگىدن دە عالى ایدی. سىن تقدیر ایتە

بىلامادىڭ، دىب سوز چىغاردى. ئابىغە ايسە اوشبو سوزنى محاكمە ايتارگە مجلسكە عرض ايتدى. شول وقت مجلسدە بولغان خنساء، حساننىڭ قصىدەسون انتقاد ايتارگە كرشوب اوشبو سوزلارنى سويلادى:

«حساننىڭ شعرىدە فصاحت و بلاغتگە خالاف نرسەلر بىك كوب. مونه، اول اوقوغان قصىدەنىڭ بر شعرىدە بولغان قصورلارنىغە يادايتايمدە، شوندىن صوك باشقە شعرلارنىڭ درجەسى معلوم بولور» دىب شعرنى انتقاد ايتارگە كرشىدى. بو وقتدە بوتون مجلس خلقى كوزى قولاغى خنساننىڭ انتقادىنە يونالغان، شونى محاكمە ايتارگە حاضرلە نوب تورالر ايدى.

خ. ا. ايتدى «حساننىڭ قصىدەسندە بولغان اوشبو بر شعر دەيدى اورندە قصور بار.

لنا الجففات الغر يلمعن بالضحى * واسيافتنا يقطرن من نجدة دما
(۱) موندە «الجففات» دىب باشلانغان. بو جمع كلمەسى ايسە اوندىن كىمدەگنە استعمال ايتولە، اوندىن آرتقە «الجفان» دىب ايتورگە تيوش ايدى. حساننىڭ بو شعرى افتخار و ماقتانو اورندە ايتولگانلىكدىن، بىزنىڭ بر آن قىچلر ماز بار دىب توگل، بلكە بىزنىڭ بىك كوب، حسابسىز قىچلر ماز بار دىب ايتورگە تيوش ايدى.

(۲) الغر نوب معناسى آطنىڭ ماڭلايندەغى قاشقا معناسىدە بولوب، بو اورندە يراقدىن قىندە كورلگان آفلق، يابشدرلغان كچكنە كموش دىمك اولور. كچكنەگنە كموش يابشدرلغان دىگان سوزدە افتخارغە خالاف بولدىغىدىن، آنىڭ اورىندە «البيض» دىب ايتورگە تيوش ايدى. آب آق بتونلاي كموشانو لگان ديورگە تيوش ايدى

(۳) «یلمعن» یالتریلار دیمکدر، افتخار اورننده بوسوزگنه آز، طرفی ده یاقفور تالر معناسنده بولغان «بشرقن» کلمه سون استعمال ایتارگه تیوش ایدی.

(۴) «بالضحی» قویاش کوتار لگاچ، ضحی وقتنده یالتریلار دیب ایتکان. بو وقتده قویاشقه قارشى قویلغان پیالا کیساکلاری ده یالتراب کورونه لر. شونلقدن افتخار اورنده «بالدجی» دیب، یعنی قارانغوتوننده یاقفور تالر دیب ایتورگه تیوش ایدی.

(۵) «واسیافنا» بو کلمه ده اوندن آزده استعمال ایتوله، اوندن آرتوقد. «وسیوفنا» دیورگه تیوش ایدی.

(۶) «یقطرن» دشمن نك قانن تاموزهلر دیگان سوز، صوغش وقلرنده دشمن قانی تاموب غنه تو گل، بلکه آغوب تور رغه تیوش، افتخار شول وقتده غنه بیرنده بولا. شونلقدن موندده «پسلن» دیب ایتورگه تیوش ایدی.

(۷) «دما» بو کلمه مفرد ایتوب ذکر ایتلگان. هر توری قانلرنی آغوزهلر معناسند. جمع ایتوب «دما» دیب ایتورگه تیوش ایدی (۱). بو وقتده شعر:

لنا الجفان البيض بشرقن بالدجی * وسیوفنا یسلن من نجدة دماء
رموشنده بولوب هم فصیح، هم مقصودغه موافق توشار ایدی دیب سوزن تمام ایتکان مجلسد، بولغان کشیلر، خنسانك اوشبو انتقاد و محاکمه سون بیک موافق کوروب استحسان ایتکانلر. همه سی اوشبو خاتوننك سوزلری درست دیب قرار بیرگانلار. طبیعی حسان بن ثابت ده اوشبو طوغری محاکمه گه باش اییارگه مجبور بولغان.

ش. شرف.

[۱] بدیجی انتقادنی بعضلر روایت ایتمایلر، قافییه ایچونده شول مناسبه کدر

تقریض و انتقاد

علم جبر

I نچى قسم.

مرتبى قازانده مدرسه محمدیه استاذلرندن طاهر افندی الیاس. ۱۳۸ صحیفه لك بو كتابك بهاسى ۵۵ تین. قزانده معارف كتيخانه سی طرفندن نشر ایدلگان بو كتاب مرتبى مدرسه محمدیه ده تکرار اوقتوب تجربیه کور و وندن صوك مطبو عاتقه حقمشدر. ئلى بزىك مطبو عاتىك «درسلك» قسمن گو برهك مكتب كتابلرندن القبا، فراهه تركى، تجويد كتابلرى اشغال ايتكابلر. مدرسه لر مزده اوقلور ايچون تاريخ، جغرافیه، هندسه، جبر كى فنلر حقنده يازلغان كتابلر بتونلدى يوق ديورلك. بولسه ده سطحى مختصر، صورتده يازلغانلر غنه. شونك اوچون فن كتابلرینه آرتق احتياج سيزله ایدی. بو فن كتابلرى بولماودن مدرسه لر بزده فنون او قىلمى، او قىلسه ده نورلى جبر دن چوبله ب، ترجمه ايتوبكنه او قىلغانغه اوقتوچيلر غه ده، اوقوچيلر غه ده مشكل بولا ایدی. صونه بو نقصانلر دن برسى (جبر كتابى بولماو) «علم جبر» نك مطبو عاتقه چغوروى ايله بترلسه كرك. نورلى جبر ده گى شاکردلر نك فن كتابلرى بولماودن زارلانغان و قىلر نده، مطبو عاتمزنك مكتب كتابلر ندىغنه عبارت بولغان زمانده بو كتابك طبع ایدلوب ميدانغه چغوروى بيك اورنلى بولدى.

كتابك يخشيفنه مفصل، تجرب بهلر صو گنده تالیف ایدلگان، نورلى مبحثلر نك جيگل و آچق روشده بيان ایدلگان بولوى،

اصطلاحلارنىڭ روسچە اسملىرى يازلۇۋى، امىلە و مسائلگە باي بولۇۋى جەتلەردىن اوزىنىڭ بابىندە بىرىنچى مرتبە چىققان بو كىتاب فائىدەلى بىر «درسلەك» ايتوب طانلورغە تىوشلى.

مقتىلك مناسىبتىلە موسى افندى سوزىنە

يىلدىنىڭ ۱۵۴۴ سانىدە موسى جارالله امضاسىلە الدين والادبدىن نىقلا قوياشدە كوچورلىگان مقتىلك احوال تارىخىيەسىنە دائىر مقاله قارشوشىدە عرض مسلمىنى متاع تجارىت ايدلمش، دىن وادب تىحقىر قىلىنمىش، دائىرە اعتدالدىن خارچ مبالغىلر، غلولىر، درج ايدلمش، اوزون مقاله كورىلدى.

بو بايدە حقىقت آرايانلار ايجون الدين والادب مجلەسىنىڭ ارتكان سىنەنىڭ ۲۰ نچى، بوسىنەنىڭ ۱ نچى سانلرىنە مراجعتدىن بشقە جواب حاجت كورىلماي.

الدين والادب الكىدىن بىرو بارچە روسىيەدە اولان مسلمانلر ايله بىرگە مفتى ملت طرفىدىن «دىندار، تىدىرلى، عقللى، عالم دىنى اخلاق جەتتىچە بىخشى نفسى ايجونىگنە حركت ايتماينچە ملت و دىن فائىدەسىنە چىن كوڭلى ايله خىدمت ايدىرلىك كىمىنە» سايلانوب قولىورغە تىوش دىدر.

بايزىدە خىصوصى انتقامى يوق، و آندە صلاح و خىرىتىنى امىدايتە، قورى بولغاتودە فائىدە كورى.

شیرازی، فردوسی، سعدی، معری، تالستوی کبک شاعر و حکیم لر سوزی
بر له تمثل اینته رگه یاراتا و آلا رنی سوز آراسینه قصترو ب سویله وندن آیرم
بر لذت آلا ایدی، قایدہ بر فایدہ لی سوز، قایدہ بر معنالی بیت کورسہ یازوب آلا
حق حفظ اینته ایدی. آنک فارسیچہ حقندہ غی فکرن بلورگه تله وچیلر، ۱۹۱۴
یلغی «شورا» مجله سینک ۱۲ نچی مانندہ غی «گلستان» ترجمہ سی حقندہ یازلغان
مقالہ سن اوقسون.

عربچہ دە بولغان حظن آگلارغہ تله وچی، روسیہ ننگ بو صاغا سندندہ آطلا
ماغان، عمرینک بایناق بر قسمن ترتیب سز اول مکتبندہ اوتکارگان، اوستہ وینہ
آلوب مطالعہ ایتیم دیگان کتابلرن آلورغہ دە طارلق کورگان بولوون کوز آلدینہ
کیترو ب، آنک توبہ ندہ گی عربچہ یازلغان آچق مکتوبن کوزدن کیچرسون.

«الی اعز رفقائی جناب . . . دام سعدہ. سیدی الاحترم! اتونی ذات یوم
بمکتوب معنون بعنوانی ففتحته فاذا هولبدرالدين افندی وما ادری من هو.
فلبثت مليا اقلب المکتوب وظرفه واجیل فیهما طرفی. فمآزاد علی ان طرفه لی
ومظروفه لغيری. ثم تحققت انک کتبت کتابین احدهما لی بدرالدين افندی والآخرالی
ووضعت کل واحد منهما فی ظرف الاخر سهوا فجاہ کما ذکر ت. لیت شعری ماذا فعل
بدرالدين افندی حین وصل الیه الرسالة المکتوبة الی هل ضحك ام بکی؟ وقد کنت
اود ان اطلع علی احوالك ماذا تصنع وبماذا انت مشغول فلم یمكننی فی هذه المرة.
والمکتوب محفوظ فی صندوقی ولم اقرأ منه غیر سطرین.

واما انا فسالم من حیث البدن ولست كذلك من حیث الروح. وذلك لامور
لا یسع المكان ذکرها. واولیاتی مستغرقة باشغال قرویه حتی لا یتیسر لی مطالعة
الکتب والجرائد. ثم ان الزروع فی هذه الاطراف اصاب کثیرا منها برد شدید
فأفسدها. ولا شک فی انک خبیر بما فعلت الحكومة اعنی سوقها للجنديین الی الحرب.
وهذا هو الطامة الکبری والناس فی اضطراب عظیم من هذا. نسأل الله ان یفرج
عنا هذه الکرب. وانما کتبت کتابی هذا کما تری ضنا به علی کل من یعرف القراءة
بالترکیة والافلست من فرسان هذا الميدان. هذا والسلام علیک. نجیب بن بدرالدين.»
منه نجیب افندیده یوغاریده سویلنگان خصلت لر بولغانغہ و بو خصلت لر ننگ کیله چکده
قات قات آر تاچاغی آچق کورنوب تورغانغہ، آنک وقت سز یوغالووینہ استاذ لری،
معلم لری، شریکلری، عموما آنک بر له یاقندہن تانوش هر کم، چن کوکلدن قایغرا
والله تعالی دن آگا کیگ رحمت صوری.

علی - حبیب.

